

ישיבה ט"ז

של ועמח חוקה. חוק ומשפט

יום ד', כ"ג חמוז חש"ט, 20.7.49

רל

הישיבה נפתחה ב-08.50.

השחפז: נ. ניר, היו"ר
י. בדר
ח. בן-אשר
מ. בן-עמי (באחור)
י. בר-יהודה
א. ג'רג'ורה
י. הררי
ז. ורהפטיג
ק. כהנא
ש. כ"ץ
י. לם
גב' ע. מימון
י. קוסוי
י. קליבנוב
א. חבורי
מד. לוינשטיין (באחור)
ח. רובין (באחור)

שר המשפטים פרז זנבליט
היועץ המשפטי - י. שפירא (באחור)
ח. וילקנפלד - משרד המשפטים
א. צידון - סגן מזכיר הכנסת
מ. פיאמנטה - סגן מזכיר לערבית.

רל.

היו"ר נ. ניר:

אני פותח את הישיבה. על סדר-היום:

א. דיון כללי בחוק הגנה ובטחון בשעת חירום.

ב. שאלת תקנות שר הפנים מיום 29.6.49.

ג. שאלת הוצאת חוק בנוגע להענשת פושעים במחנות.

ד. דיון כללי בעניני חוקה.

המצאו בתקכם את מכתבי לשר המשפטים בענין שהועלה עמי חבר הכנסת לם, בשאלה אם חייל ששכיר את דירתו בניגוד לתנאי ההסכם, וכן את השובת שר המשפטים.

אני רוצה לעמיד לסדר-היום את השאלה

עד כמה שהגיע הזמן להוציא חוק אשר לפיו קבלת דמי-מפתח תהיה פשע פלילי. לפי החוק הקיים אסור לקחת דמי מפתח, אך אין זה פשע פלילי.

י. בריהודה: לסדר: לפנ שלושה וחצי חרשים קבלה ועדת

החוקה מועדת הכנסת העתק מתודעה, לאחר

שהנשיא יצא לחו"ל, כי אין אנחנו רואים את הסדרים האלה כנכונים ומבקשים לקבוע למפרע מה הם הסדרים. לפני שבוע קבלנו בקשה רשמית מועדת הכנסת לעסוק בזה, וחברים עוררו את השאלה האם אפשר לדון רק בשאלה ממלא מקום הנשיא בזמן שהוא יוצא לחו"ל, או האם צריך לקבוע כל מה שקשור עם ענין החלפת הנשיא במקרים שונים. בינתיים שוב יצא הנשיא, ושוב היה הדבר כבפעם הקודמת. אני מציע שאנחנו נעמיד את השאלה הזאת בסדר-היום ונכין תיקון לחוק המעבר הקובע באיזה אופן נקבעת נסיעת הנשיא לחו"ל ואיך מחליפים את הנשיא.

הדבר השני, אינני יודע אם הוא שאלה

או סעיף לסדר-היום: בילקוט הפרסומים מספר 24 ראיחי מינוי של ד"ר יוסף מאיר, בלי כל חתימה. אין לי כל אפשרות לדעת אם יש רשות לאלה

רל.

אשר מנו אותו, למנותו. יחכן שיש חוקים אשר לפיהם הדבר הזה בסדר, אך אני לא מכיר אותם. אם הדבר הזה לא בסדר, אני מעמיד את השאלה כבקשה לבטל את הדברים אם הם נעשו בצורה לא נכונה.

י. בדר: אני חושב כי על הועדה להגיב באיזה

שהיא צורה על מהלך העניינים בקשר עם חוק

נסיעת הנשיא. הממשלה יכולה להביא בפני הכנסת הצעות חוק בכל רגע, וההצעות האלה תעבורנה לוועדה, הועדה תעשה את עבודתה, הכנסת לא תקבל את ההמחייגויות, החוק יתקבל בכנסת והכל בסדר. אך בישיבה האחרונה דנו כמה שעות בענין חוק נסיעת הנשיא. ואחרי כן, כאילו לא היה כלום, אנחנו רואים על השולחן הצעת חוק. אני מסכים לצורה זאת, אבל אם כן - לשם מה היה הדיון? צריך להיות כבוד לעבודת הועדה.

בענין הדיון על חוקת היסוד. חקינו

זמן רב לגילוי דעת של ראש הממשלה, או - כפי שהוא עצמו אמר זאת - של חבר הכנסת בנגוריון. והנה אני רואה את הסעיף הזה בסוף סדר-היום, ובודאי לא נגיע לדיון בו.

ז. ורהפטיג: פנה אי אחד מהבוחרים שלי בבקשה

להכניס חוק לביטול מעצר בעד אי-חשלו

חוב. אני רוצה לשאול את שר המשפטים אם משרד המשפטים מקבל עליו להכין הצעת חוק זאת, ואם לא - אעשה זאת אני.

י. לם: שאלה לשר המשפטים: הובטח לנו כי

יובא בפנינו חוק כולל על יחסי שכירות.

האם העניין הזה עובד כבר? ושאלה שניה: מה בענין סמכות בתי-משפט? הובטח לנו כי יובא חיקון כולל.

ר.ל.

שר המשפטים פ. רוזנבליט:

בשאלה פירסום המינויים: אני מוכן

לבדוק את השאלה. נדמה לי כי הפרסום

הוא חוקי בצורה זאת, כי נדמה לי שיש הוראה בחוק האומרת של מינוי המתפרסם ב"רשומות" הוא פרימא פקציה הוכחה כי המינוי נעשה כחוק. אין כל הוראה בחוק כי המינויים צריכים להיות חתומים. אך אני מכנן לבדוק את השאלה הזאת, ואם יתברר שהדבר לא בסדר - לחקור.

אשר לחוק נסיעת הנשיא: אם הועדה לא

תרצה לנקוט יוזמה בענין זה, אני מוכן לעשות זאת. אני הייתי מברך אפא על יוזמה כזאת, שמעתי כבר דעה כי בענינים ק נסטיטוציוניים היוזמה צריכה להיות יותר בידי הכנסת מאשר בידי הממשלה. אם זהו רצון הועדה אני מוכן להביא הצעה חוק כזאת.

לחבר הכנסת בדר; ~~הוא~~ כנראה לא היה נוכח

בסוף הדיון בישיבה האחרונה, כי סוכם להביא בפני הכנסת חוק למקרה של הנסיעה הזאת. אך אם לקבל את ההצעה על חוק כולל, אין הוא יכול לחול רק על נסיעת הנשיא, כי אם על כל השאלה מה הדין כאשר נבצר מנשיא המדינה מאיזה טעם שהוא, למלא את חפידו. אין לי התנגדות אם הועדה תנקוט יוזמה בענין זה. אני גם כן מוכן להביא הצעה חוק, אך אני רוצה כי יהיה ברור שזה יהיה חוק כולל אשר יבוא בתור תיקון לחוק המעבר. למעשה זה שייך למסגרת של חסמול קונסטיטושן".

בנוגע להסדרת חוק הדירות: הצעה כזאת

עובדה ע"י משרד המשפטים אך טרם הועברה לממשלה.

אשר לחוק בתי-המשפט. ישנה הצעה כזאת,

אך אני רצייתי לשמוע את דעת השופטים לפני שאביא אותה לממשלה. הדבר אינו כל כך דחוף. הוא יכול להיות דחוף רק בקשר עם מינוי שופטים לבתי-המשפט האלה. אני רוצה בהזדמנות זאת להודיע כי המינויים של ד"ר

אגרנט וד"ר זילברג נפסקו. פא ברור כי אנחנו צריכים למלא את החקן, אך אם לעשות זאת לפי החוק הקיים, זה ייעשה עפ"י המלצת שר המשפטים, ע"י מינוי של הממשלה באישור הכנסת. לא יאונה כל רע, על כל פנים מבחינה דמוקרטית, לפי ההצעה הזאת. אחרי הפגרא, אם נמנה שופטים, זה יהיה באישור הכנסת. אך ברגע זה השאלה לא אקטואלית.

לשאלת ורהפטיג: בפרקטיקה זה בוטל בזמן

האחרון, אך אנו נבטל את הדבר הזה. ד"ר ורהפטיג יודע כי בתיקון הפרוצדורה האזרחית והפרוצדורה הפלילית דנות עכשיו שתי ועדות. לעתים קרובות אני שומע כי הכנסת אינה רוצה בחוקה שחיה טלאי על גבי טלאי. לא כל כך רצוי לי להביא חמיד חוקים של שלושה סעיפים. אך אני מסכים כי זאת שאלה חשובה וכדאי להביא בשבילה חוק מיוחד ולבטל את המעצר בעד-אי-תשלום חוב.

האם אפשר לכלול בחוק הדירות את ענין

היו"ר נ. ניר:

דמי המפתח?

שר המשפטים פ. רוזנבליט: כוונתי בענין זה הייתה - ולפיכך אני כל

כך מופתע מן התגובה בציבור - כי צריך

להבחין בין מה שקוראים "הוצאות בבניה", אותם הסכומים אשר משקיעים

אותם בבניה חדשה. דעתי הייתה כי צריך למצוא איזה דרך ללגטימציה של

הסכומים האלה בגבולות מסוימים, ומעבר לגבולות האלה - זה פשע. לי

נדמה כי צריך להתיר בגבולות מסוימים, אך אני מביע דעה לגמרי פרטית

בענין זה. הדבר הזה טרם נידון בממשלה.

נשאיר את ענין דמי-המפתח עד אשר נקבל

היו"ר נ. ניר:

את הצעת משרד המשפטים. בשאלת המינויים

נחכה לחשובת שר המשפטים.

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

20.7.49

נ. ניר

להצעת ד"ר בדר לקיים דיון כללי בעניני החוקה: הענין עומד על סדר-היום אצלנו, אם הועדה רוצה להתחיל בזה - בבקשה, אך יש לנו דברים דחופים.

י. בדר:

אני מציע כי נחיל בדיון על החוקה, ויש לי גם הצעה קונקרטית: אני מציע כי הועדה

חביא לכנסת הודעה האומרת כי ועדת החוקה מודיעה לכנסת שבתחילת עבודת הכנסת אחרי פגרת הקייץ תפתח הועדה בהכנת חוקת היסוד של המדינה. הועדה מבקשת מן הכנסת לרשום בפניה את ההחלטה הנ"ל.

י. קוסובי:

אם נחיל בדיון על החוקה זה עלול להמשך שלוש ישיבות. החלטנו לקיים דיון כללי על

חוק הגנה ובטחון, ואם נקיים את הדיון הזה קודם, נוכל להעביר את החוק לוועדת משנה.

הי"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה להתחיל בדיון על שאלת חוקת היסוד - 7.
- בעד ההצעה להתחיל בדיון לפי סדר-היום שהוצע - 8.

מתליטים: לגשת לדיון לפי סדר-היום.

דיון כללי על חוק הגנה ובטחון

ג. ורמפטיג:

חסלתו לי רבותי, כי אחתיל בהתנצלות או הודעה אשר אני רוצה שתכנס לפרוטוקול, כדי שלא צטרך לעשות זאת בכנסת: בישיבת הכנסת, כאשר הובאה הצעת החוק, נפלה אי-הבנה: מהרצאתו של שר המשפטים הבנתי כי החוק יופעל כאשר הכנסת תרצה בכך. לכן הצעתי להעביר את החוק בחזרה לממשלה, מכיון שאני סבור כי אין אנחנו צריכים לטפל בחוק כזה. בדברי פניתי לשר המשפטים בשאלה, האם נכון הבינותי את דבריו. לצערי שר המשפטים לא ענה לי. הסקתי מזה כי נכון הבנתי את דבריו, והצעתי מה שהצעתי. בתשובתו תקן שר המשפטים את דבריו, ולכן, למרות זה שאני נגד החוק, לא יכולתי לתמוך בהצעה להחזירו לממשלה, אלא להעבירו לוועדה. כי ההבדל ביני ובין האופוזיציה, כפי שאמרתי, הוא שאני לוחם נגד החיבור והסא לוחמים נגד המחבר. אני לוחם נגד החוק, והם - נגד הממשלה.

לחוק עצמו: יש לי רושם כי אין חילוקי

דעות כי יכול להיות מצב אשר בו נחוץ חוק ההגנה ובטחון. אין מצב בעולם אשר בו לא צריכים להיות מוגבלים יסודות החופש האישי. בישיבות הכנסת הוחקפנו פעמים רבות, ביחוד אנחנו מהחזית הדתית, שאנחנו כאילו מעכבים את הגאולה בקבלת החוקה, ולו היתה מתקבלת חוקה - או כפי שחבר הכנסת גיל תמיד מדגיש: לו היתה מתקבלת ההצעה שחברה ע"י חבר הכנסת כהן, חבר הפועל המזרחי - לא היו כל הגבלות. עברתי על הצעת החוקה, ואני מדגיש כי לפי הצעת החוקה הזאת כל הגבלות אפשריות. אזכיר פה שנים-שלושה סעיפים:

סעיף 14 אומר: "ביתו של אדם - זו

רשותו. לא יכנס אדם לביתו חבירו שלא ברשות ולא יערך בו חפוש אלא אם כן הרשה לכך לפי הוראות החוק. לא תחלל סודיותם של מכתבים, מברקים ושיחות טלפון. כל בטול זמני של חריות אלה, בימי מלחמה או בשעות-

הירום, יהא טעון החר מפרש בחוק אשר הוצאתו לפעל תעמד תחת הפקוח המתמיד של בית-הנבחרים. כלומר, זכויות הפרט יכולות להיות מוגבלות בשעת מלחמה או בשעת חירום.

בענין של מעאר, סעיף 15(2) אומר: "לא

יבצע השלטון מעצרי-מנע אלא בימי מלחמה או שעות חירום ועל פי הוראה מיחדת בחוק, אשר הוצאתה לפעל תעמד תחת הפקוח המתמיד של בית-הנבחרים". ואותו הדבר בנוגע לצנזורה. כל היסודות האלה מתקבלים, אך יש תנאי כי הם יכולים להתבטל ע"י חוק או בשעת חירום.

בקונסטיטוציה הודשה מהגוש המזרחי, הקונסטי-

טוציה הצ'כוסלובאקית מ-1947, ושם הדבר הזה אפשרי יותר מאשר אצל כהן,

שם כל דבר טוב ויפה אלא אם כן יש חוק אחר. ע"י חוק רגיל אפשר לבטל

את חופש הפרט. (שר המשפטים: זה כמעט יבכל הקונסטיטוציות.)

בקונסטיטוציה האמריקאית יש הגבלה לאפשרות

ההגבלה הזאת: רק כאשר יש אינבזיה או מרד.

אני לא שולל את האפשרות של נחיצות בחוקי

חירום. הויכוח ביני ובין שר המשפטים או הממשלה הוא: מתי צריכה להיות

אפשרות זאת, ואם אנחנו צריכים לחבר ולטפל עכשיו בחוק הזה. ושנית: היקף

האפשרות של ההגבלות האלה. אני יוצא מתוך הנחה כי עלינו לשאוף שחופש

הפרט יהיה מוגטח אצלנו באופן מקסימאלי, ומתוך הנחה שניה, כי אפשר להגביל

השאלה היא מתי. אני כופר בהנחה כי במצב של היום נחוצים לנו חוקים אלה.

אנחנו נמצאים במצב של שעת חירום, כפי שהכריזה מוצאת המדינה הזמנית.

אך המצב הזה הוא לא לשנה או חצי שנה. שמענו מיו"ר ועדת חוץ ובטחון

באחד מנאומיו, כי זה ענין לעשרות שנים. אם זה מצב לעשרות שנים, הוא

מצב פחות או יותר נורמלי; ואינני רוצה כי נחיה כבר במשטר של

פוליצישטט. מה המצב העובדתי היום? בחוק זה הוצעו לנו שלושה פרקים

עיקריים: ענין של מעצר בלי משפט, חיפושים והגבלות חופש הפרט, וענין

ועדת חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
ז. ורדינג

רל.

של צנזורה. במצב של היום אני מבין את הפרק השלישי, על הצנזורה. אני שולל את ההנחה כי אנחנו זקוקים היום למעצר בלי משפט ולהגבלות חופש הפרט. אני סבור כי יש לנו כמה חוקים מטריאליים אשר לפיהם אנחנו יכולים להתגונן בפני מצב של חתירה תחת השלטון. באיזורים המסוכנים יש לנו חוק איזורי הבטחון; יש חוק מניעת הטירוור; וגם בחוק הפלילי שלנו יש די סעיפים אשר אפשר לפעול אגאין עליהם, ואם יש צורך בעוד - לא אתנגד אם משרד המשפטים יביא לנו הצעת חוק בדרך משפטית רגילה. אם אני שומע כי בסך הכל ישנם 8 עצורים לפי חוקי-חירום הקיימים עכשיו, הרי אני סבור כי המדינה איננה זקוקה לזה.

האזרחים מתנהגים כפי שמחנכים אותם. אם

מתנכים את האזרח לכך שיהיה חשוד, הוא יחנהג אחרת, וכן להיפך. אפשר לחנך אזרח כך ששנה מאסר תהיה בשבילו אסון גדול, ואפשר לחנכו כך שאפילו 20 שנה לא ישפיעו עליו. אין אני סבור כי החוק הזה עלול להועיל לנו כיום. ההתפתחות במשך השנה הזאת, הוכיחה כי באשר לסקטור היהודי החוק הזה לא צאצא דרוש בהחלט. הוברר כי אין לנו בוגדים.

אם ^{הצדקה} היה בוגד אחד, הוברר כי גם זה לא נכון. בסקטור של הישוב הערבי זאת שאלה פוליטית; לא חוק זה ולא ביום אחד נתקן את המצב. אין אני מאמין שחוקים תורמים הרבה לתיקון המצב הזה. אני סבור כי ש חוקים אחרים אשר אנחנו מקבלים, שיכולים להיות יותר מסוכנים לסקטור הערבי, כמו חוק הינוך חובה.

משום כך אני סבור כי שני הפרקים הראשונים

אינם דרושים לנו בימים אלה. אני מודה כי יכולה להיות שעה שהם יהיו נחוצים לנו. לכן הצעתי בכנסת לעשות הבחנה בין מצב של חירום ומצב מלחמה. (שר המשפטים: מצב מיוחד ומצב שעת חירום). הרעיון הוא כי החוק יוכל להיות מופעל חלק חלק, כפי הצורך. כיום יש לנו צורך רק במספר

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק סגנה ובטחון
ז. ורהפטיג

סעיפים מהפרק השלישי של החוק הזה. שני הפרקים הראשונים לא דרושים לנו. אני אסכים לכתוב בחוק כי הכנסת יכולה להכריז על מצב-מלחמה, ולהגדיר, כי במקרה כזה, סעיפים אלה ואלה יהיו מופעלים. הממשלה עשתה משגה לדעתי, בהביאה את החוק הזה, כי במקרה שלא תוכל להפעיל את הכנסת, יש בידה סעיף 9 של פקודת סדרה/שלטון והמשפט.

רל

מ. בן-עמי:

אני שולל את החוק הזה מיסודו ורואה

בו מגמה של השתלטות שרירותית, משטרתית,

ממעם הממשלה, בטענה כי אנחנו נמצאים בשעת חירום. אתם יודעים מה היא שעת

חירום אצלנו: זאת היא שעה רגילה פחות או יותר, והחיים במדינה מתנהלים

כסדרם. חוק זה אשר הממשלה מביאה לכנסת כביכול כדי לשרש מחוכנו חוקים

של המנדטור הבריטי אשר התכוון בשעתו לדכא את הישוב ולשלול ממנו אפשרות

מלחמתו בנוגס, חוק זה יורש את הפגמים של החוק הקודם. איני יכול

להסכים כי מבטלים חוק של שלטון עריץ ע"י חוק אחר אשר נותן אפשרות

לשלטון להיות עריץ, אם רק ירצה בכך. (ח. רובין: יוחר מזה: החוק הזה

הוא הזמנה להיות עריץ). אינני מוכן לקבל את ההודעה בכנסת כי אנחנו

חיים במשטר פרלמנטארי אשר הוא ערובה שהממשלה לא תשתמש בחוק בצררה

שרירותית, כיון שלכנסת יש אפשרות להביע אי-אמון בממשלה. אלינו למנוע

אפשרות כזאת מעיקרה. אלמלא היה קיים חוק כזה ע"י המנדטור, והיו

מציעים לכנסת חוק כזה, גם חברי הקואליציה הטובים ביותר היו מרגישים

אח עצמם ברע. האם הממשלה מעלה על דעתה כי כל קצין מוסמך יוכל לאסור

אדם לשבעה ימים ללא כל הודעה, ואת"כ בהימסר לו הודעה, ל-14 יום,

והבירור יכול להמשך יותר מחדש ובינתיים האיש ישאר אסור? או שכל שוטר

וכל שוטר צבאי יכול לאסור אדם אם הוא רק מעלה על לבו כי האדם הזה

עלול לעבור עבירה? כל המחשבות האלה אינן מחשבות של משטר דמוקרטי

אשר יש לו אמון בחושבי המדינה, אשר יונק את שלטונו וכוחו מחושבי המדינה.

חוק זה הוא טוב למשטר של דיכוי אשר איננו בנוי על כוחות העם. בכל זאת,

היו בחירות בישראל אשר השתתפו בהן למעלה מ-90% של הבוחרים, ובחרו במה

שבחרו. מנין פתאום הפחד? אינני מאמין כי הבוחרים רצו במשטר כזה אשר

מציעה לנו הממשלה בחוק הזה. איני יכול לקבל את הסמכויות אשר ניתנות

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
מ. בן-עמי

לקציני הבטחון, לעקור אתם עם מטלטליו, ואת הסמכויות הניתנות לצנזור, ואת המגמה אשר הולכת וחוזרת להחזיק ככל האפשר מעל הבמה את חופש הביטחון, שמא יביע דעה כי ישנו משהו שלא כהלכה. האיש הרוצה לפנות לבי"ה - זה ענינו. ההגיון הפשוט לא יכול לקבל כי אנחנו, מתוך דאגה, לאזרח, שולחם ממנו את האפשרות לפנות לבי"ה, ומביה"ד א האפשרות להתערב. אני חושב כי הועדה - אשר כל גאוה של

שר המשפטים עליהן - אינן עונות בשום פנים על הבעיות אשר מעלה החוק הקטלני הזה. אני מרשה לעצמי להשתמש בביטוי "קטלני", כי הוא נותן אפשרות לא רק לממשלה, אלא גם לרשויות מוסמכות, לקצין מוסמך, וצנזור מוסמך. כל הדברים הללו מכניסים אותנו למיטת-סדום, והאזרח בארץ ירגיש את עצמו, ביודעים ובלא יודעים, לא-חופשי. חוק כזה, מטבע הדברים, יוצר פחד במדינה, ואין אנחנו מעוניינים בכך. אנו מעוניינים במדינה של חופש, של חירות. יש ועדה עליונה לערעורים של הפקידים המפוטרם. באדם ואומרים לו: יש שמועה כי קבלת שוחד. לך והוכח שלא קבלת שוחד. ואוחז הדבר כאן: על האדם להוכיח כי הוא ישר והגון. אני חושב כי הדרך הזאת היא שלילית, ואני שולל את החוק מעיקרו.

רל.

י. לם:

אני מוכרח להגיד כי אם נלך לפי המושגים

של הדמוקרטיה הפורמלית, אפשר לשלול את

החוק. אך יש לנו קצת נסיון ולמדנו כמה דברים. כאשר שר המשפטים הביא את החוק בפני הכנסת, נזכרתי במאמר אחד שהופיע לפני 15-16 שנה,

אשר הופנה לאוטו באור, אחד המנהיגים של הסוציאל-דמוקרטיה. הוא עמד

בפני פרובלימה איך להתגונן בפני נסיונות להרוס את הסוציאל-דמוקרטיה,

ונתן משל, לדעתי - וי מוצלח. הוא אמר: שני אנשים משחקים שך-מט. שניהם

שומרים בקפדנות על חוקי הדמוקרטיה, אך אחד מהם אומר: אני אשחק אתך

את המשחק כל זמן שאתה תנצח; באותו רגע שאני אנצח, אני אהרוס את

השך-מט, אטיל קנסות חמורים על כל מי שישחק שך-מט, ואותך אהרוג.

אם קיימים חוגים או אומות אשר רוצים לשחק איתנו את משחק הדמוקרטיה כל

זמן שאינם רוב, אך באותו רגע שיהפכו לרוב הם מוכנים להרוס את הדמוק-

רטיה ולהקים משטר חדש, אני בא למסקנה שגם לדמוקרטיה יש זכות להתגונן

באמצעים לא-דמוקרטיים. נשאל את עצמנו, מה היא דמוקרטיה. אנחנו

שומעים תמיד: הרוב איננו דמוקרטי, כאילו דמוקרטיה הוא דבר חד-צדדי,

המטיל חובות על צד אחד בחברה, ועל צד השני, שהוא אאצצא מיעוט,

איננו מטיל כל חובות. הדמוקרטיה, לדעתי, מטילה חובות על שני הצדדים.

הרוב צריך לשמור על זמיון המיעוט, לחת לו אפשרות להתפתח ולהגיע

לרוב. אך המיעוט הזה צריך להיות דמוקרטי, והדמוקרטיה של המיעוט הזה

אינה מחבטת רק בזה שהוא אומר: כל זמן שאנחנו מיעוט, אנחנו נכנעים.

גם היטלר קבל את דעת הרוב כל זמן שהיה מיעוט, ותמיד שאף להגיע לרוב

באמצעים דמוקרטיים כביכול. כאשר מישו אומר כי באותו רגע שהוא ייהפך

לרוב, לא יחן אף פעם למיעוט שהיה פעם חב, להגיע לרוב - זאת אינה

דמוקרטיה. אם הדמוקרטיה עומדת בפני סכנה שיוכל להיווצר מצב כזה, לדעתי,

יש לה זכות לנקוט כל אמצעי כדי למנוע ממיעוט כזה - אשר אם ייהפך

לרוב, ישלוח במח הזרוע - להגיע לרוב. אינני נכנס לויכוח אם ישנם

ועד: תוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
י. ל.

ר.ל.

אצלנו עכשיו, מיִעוטים כאלה. אבל היו בעולם הגדול מיִעוטים כאלה, ונמצאים חוקים כאלה אשר כאשר יגיעו לשלטון לא יהיו דמוקרטים, ואז חובחנו לשקול, מה עלינו לעשות כדי לשמור, גם שמיִעוט דמוקרטי יוכל ליהפך לרוב אבל גם שלא יקום מיִעוט אשר יכשיל כל מגמה דמוקרטית להבא. וכשאני קורא עתונות, אני רואה כי גם אצלנו ישנם חוגים כאלה.
אך יש בחוק זה מגמה שניה: אנחנו

מוקפים אומות אשר לכל הפחות אינן מבטיחות לחיות אתנו בשלום. גם אם אסיה את דעתי מכך שקיים שעת חירום, הרי למשך זמן רב נצטרך לפעול נגד בגידה, נגד ריגול, באמצעים אשר אינם אמצעים גרידא. (ש. כ"ץ: זה לא חוק נגד ריגול). זה חוק גם נגד ריגול ובגידה. (י. בדר: זה גם חוק נגד אופוזיציה, נגד כל איש שאיננו בשלטון). אני לא אחנגד כי בצורה זאת או אחרת נגיד שהחוק הזה איננו חל על חלקים בדמוקרטיה הישובית, מבלי לקשור לזה את בית-המשפט. **כל** אומה הנמצאת במצב מלחמה או קווי-מלחמה, מחייבת לאפשר לשלטונות להשתחרר בשעת צורך מפורמליות משפטית. אם אני מסיק מסקנה ממה שאמרתי, הרי

החוק הוא הכרחי. אין זה אומר שיש לקבל את כל החוק כפי שהוצע. יש הרבה טעם במה שהציע ורהפטיג. שעת חירום אצלנו, לא מצדיקה הפעלת כל החוק. מצד שני צריכה להיות אפשרות להפעיל את החוק ברגע של צורך. לפעיל אותו תוכל או הכנסת, ע"י החלטה ברורה, ואם יוצר מצב שהכנסת לא תוכל להחליט, תוכל הממשלה להכריז על כך.

גם אני לא גורם את המשטר המוצע של הועדות

האלה. בדרך כלל הייתי מציע למשרד המשפטים ללכת בדרך יותר משפטית. לא משרד המשפטים צריך למנות את השופט. יש לנו שופטים, יש משפט מחוזי, יש סגל של שופטים, לא צריך למנות פולנז או אלמוני. כדי להבטיח את חופש הפרט הייתי מציע שאם השופט יגיע למסקנה בניגוד לשני האנשים האחרים, כי

ר.ל.

ועדה חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
י. לם

יש לשחרר את האדם, דעתו תהיה המכרעת. לרעה - לא, אך לטובה - כן. אם
נקבל את הדבר הזה אין צורך בכל הענין של בתי-המשפט. השופט הוא
בלתי חלוי.

אני מציע לוועדה לאשר את ההכרח בחוק הזה,

ולהעבירו לעיבוד לוועדת משנה.

רל.

י. בריהודה:

לא אדבר על סעיפים בודדים אלא רק על

שלושה פרינציפים יסודיים. אני רוצה להתחיל

בדבר אשר יש בו אולי תשבבה בקשר עם חוק המלחמה בטרור. אני מניח כי במצב של חירום ושל מלחמה יש מקום גם לחוק של חירום. אני נגד משטר של חירום, ומה שאתם מציעים כאן הוא משטר של חירום. צאא לחוק הזה, אשר מכניס אותנו למשטר של חירום, אני מתנגד. ההבדל בין חוק מניעת טיחור ובין החוק הזה הוא: אז קרה משהו, ובקשר עם הדבר אשר קרה, מחליטים לקבל חוק כזה. את זאת אני מקבל. גם כאשר תעשו זאת נגדי, אני אתנגד לכך פוליטית, אך לא אוכל לאמר כי זה לא בסדר. (שר המשפטים: כמה זמן זה יקח עד שיקבלו את החוק הזה?) אני יכול להוכיח כי אם הכנסת תעמוד מאחרי זה, במשך 24 שעות או פחות מזה, תוכל להעביר את החוק. אם הכנסת לא תעמוד מאחרי זה, - לא צריך שיהיה חוק כזה. (א. תבורי: אולי הדרך לכנסת תהיה חסומה בבירוקאדורות?) אני מוכן גם כאן וגם בכנסת, לדבר באופן גלוי וברור: אם יש החקומות, אני יכול להודיעך כי הממשלה תפעול מבלי להציץ בחוק. (שר המשפטים: מפני שש חוק אחר.) גם לאחר שהחוק האחר יתבטל, הממשלה תעשה קודם כל את הכל כדי לדכא את ההחקומות. הדבר הזה אומר: כשהכל בשקט ובסדר, אפשר יהיה לנהוג לפי החוק הזה. ורהפטיג אמר בדבריו דבר נכון: יש הבדל בין מצב של חירום ובין מצב של מלחמה. יש בזה הבדל עצום. אין אתם מציעים את החוק הזה למצב של מלחמה. בשיחה פרטית שמעתי אתמול מאחד החברים: האם לפני וחצי שנה צאא אפשר היה לדעת מה זה חירום או מלחמה? נניח שלפני שנה וחצי אי-אפשר היה לדעת. היום אפשר. והרי יחד עם החוק הזה הכנסתם חוק איזורי בטחון. בצורה שהכנסתם את חוק איזורי בטחון, הוא גם כן חוק על כל מדינת ישראל, מבחינה גיאוגרפית זה כך. ישנה הופעה של הסחננויות ערב ערב בגבול חדרה וכו', עם הריגות, פציעות וגניבות. מכניסים הצעת חוק, לתקופה עד שלא נחליט אחרת, וצריך להתליט אחרת ברגע שמצב זה חדל להיות,

בכדי שדבר זה לא יהיה מכוון רק לערבים, אומר גם משהו בקשר ליהודים: שמעתי על גניבות של חמושת. אם יתברר שזה קשור עם אצ"ל (בדברי אלה, כרגע, אינני רומז, אני רק נותן דוגמא, מפני שהיחה אלטלנה), או נניח אם מקבלים ידועה שהולכת אלטלנה - אני אהיה בעד שעת חירום. אך זה מקרה, כשבאים לכנסת ומודיעים מה הענין, ובקשר עם הענין הזה מקבלים רשות. אינני רוצה שבכדי שהתותח יירה במקרה זה - חכניטו את חיי למדינת-משטרה. התותח יירה, ויירה בכל פעם במקרה כזה, מבלי להסתכל על הסעיף בחוק.

סעיף 44(א) אומר כי מותר לקצין מוסמך:

"להשתמש בכוח במידעו הדרושה; להיכנס בכל עת לכל בנין או מקום ולערוך בהם חפוש; לערוך חיפוש בבגדיו ובחפציו של כל אדם החשוד בעבירה על חוק זה; ואולם, חיפוש בבגדיה של אשה לא ייערך אלא בידי אשה; לדרוש מכל אדם לזהות את עצמו וליתן ידיעות ולהמציא מיסמכים העשויים להקל את ביצועו של חוק זה, או את השימוש בסמכויות המוענקות לפי חוק זה, או את ביצועו של צו שניתן על פיו; לחפוש ולהחזיק כל דבר ^{שיש} יסוד להניח כי נעשתה בו עבירה על חוק זה". בסעיף 44(ב) כתוב: "הסמכויות הנשונות לקצין מוסמך, לקצין בטחון או לצנזור על פי סעיף זה נתונות גם לשוטר, לשוטר צבאי ולכל אדם שהוסמכו לכך על ידי קצין מוסמך, קצין בטחון או צנזור, הכל לפי הענין". אין זה חיפוש מטוים בבית מטוים ביום מטוים. כל בחורצ'יק שיקבל פתקא כזאת מקצין הבטחון בנוגע לכל איש מכל מקום ובכל רגע; בכל ענין, יוכל להשתמש בסמכויות האלה. האם אפשר למסור סמכויות כאלה? (שר המשפטים: האם בחוק הפלילי הכללי, שאיננו חוק חירום, אין לשוטר סמכויות כאלה?) אם דבר זה מותר גם לפי החוק הפלילי הכללי - מדוע אחת מוסיף? כנראה שלא כל כך מותר. אם זה מותר לפי החוק הפלילי הכללי, צריך לבדוק את החוק הזה מחדש, ולשנותו.

רל.

בחוק לא מדובר על חשב שמא עשיתי פשע, אלא על חשב שאני עלול לעשות מעשה פשע. האם שר המשפטים יוכל להוכיח במשפט, אשר אני אהיה בו השופט, שהוא לא עלול לרצוח נפש? - לא יוכל. או האם יוכל להוכיח שהוא לא עלול לעשות החקומות מזויינת? הרי אפילו לא יטפרו לו מי ספר כי הוא עלול לעשות זאת. לא רק זאת. בוועדת הערעורים יכולים להגיד לו כי אי-אפשר למסור לא רק מי מסר את העובדות, כי אם גם את העובדות, מפני שאם ימסרו לו את העובדות, יהיה ברור לו מי מסר אותן. (י. שפירא: מה בנוגע לכעיף 6(א)) אני רוצה לשאול את שר המשפטים: אם יהיה כתוב כי היות וישנן עובדות שנמסרו ע"י אנשים אשר אי-אפשר למסור את שמט, המוכיחות שהשתתפת בחבורה אשר מכינה מרצ - האם אין זה מספיק כדי שאוהו בן-אדם ישוב? (שר המשפטים: מדוע תמכה במעצר של אנשי שטרן? הרי לא היתה כל אפשרות להוכיח משהו נגדם!?) אני אומר גם היום: כאשר אדע על עובדה מסוימת, בקשר עם אותה עובדה אני מסכים גם להבא להצביע בכנסת באופן גלוי על נתינת זכויות שעת חירום בקשר עם אותה עובדה - אם אראה אותה כמסוכנת. אך אינני מוכן לתת סמכויות כאלה בקשר עם דבר שאינני יודע אותו, אשר עלול לקרות. לדוגמא: אני מוכן לתת סמכויות כאלה בקשר עם אלטלנה, אך לא בקשר עם כל יהודים אשר יכולים להעלות אלטלנות. אני נותן בינין זה תשובה ברורה, לא משחמטת: אני אצביע בעד חבר כזה. יש הבדל בין חוק חירום ברגע מסוים של חירום - ואני אהיה בעד דברים כאלה בזמן מלחמה, גם כן לא בעד הכל, אך בעד חלק - ובין חוק לכל זמן החירום, אשר יכול להעמיד את כולנו למפרע במשטר חירום, בשלטון שוטר בלתי אחראי, ושוטר בלתי אחראי אפילו אם תהיה אצלו בכיס תעודה חתומה ע"י הכנסת.

ועוד דבר, ואני רוצה להגיד זאת בנוסחה

אשר לא מעמידה אותי וחברי כישרים וצדיקים מתוך לזה: אני יודע על מפעלים גדולים אשר עשינו, חברי מפא"י, חברי, חברי "הפועל המזרחי",

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

20.7.49

חוק הגנה ובטחון

י.ברי-הודה

בקשר עם הברחה. את ענין ההברחה מוכרחים היו לעשות מתוך לכל חוקה. בענין זה נעשו דברים שאינני יודע מדוע עושיהם לא קבלו אותות הצטיינות. אך עצם החיים במשטר של חירום, הביאו לכשלונות קשים מצד מספר אנשים טובים מכל המפלגות ללא יוצא מן הכלל. האיש הטוב ביותר, כאשר הוא חי במשטר של חירום, ליט דיין וליט דיין, עלול במהירות ובקלות להכשל ולהכשיל. אני מוגיש כי אינני אומר זאת לגבי מישהו אחר. חברי לא יהיו בענין זה טובים יותר מכל חבר אחר, גם לא היו יותר טובים.

אני דואג לענין אשר הוא בעיני אחד הדברים

היסודיים בחברה: אנחנו הרי רק מתחילים את החיים המדיניים שלנו. אנחנו יכולים במהירות להביא את מדינחנו למצב של רומניה מצד אחד, מבחינת שוחד, (ח. רובין: רומניה שהיתה), ומצד שני לשלטון שהיה בפולין ברגע מסוים, שלטון של גרוז'ימורח ח. אינני מתכוון בזה נגד מפלגה מסויימת. אני אומר משהו, אשר הוא סכנה לכולנו יחד במידה שווה.

לכן אני, ואני חושב כי גם מפלגתי, לא רק

אני באופן פרטי, יתכן שבמקרים של סכנות, של מלחמה, נרצה להוסיף לחוק כזה הגבלות משפטיות כדי שגם אז לא תהיינה אפשרויות רבות של שימוש לרעה. (י. קוסוי: אל תחתיב לזמן שתהיה בממשלה.) אני אומר זאת בהדגשה מקסימאלית שרק אפשריה: אני בענין זה אראה סכנות עצומות באם על שמירת החוק הזה יעמידו אותי ואת חברי, סכנות בשביל חברי ובשביל המדינה, ובעיקר בהתחלת דרכה. אין זה ענין של משחק: אשהיות והממשלה הכניסה את החוק הזה, אני נגדו. יתכן שיש תוספת חום מפני שגם לא מאמינים בכיוון הפוליטי של הממשלה הזאת. (שר המשפטים: יתכן מאוד). בודאי ובודאי שדבר זה מוסיף קצת חום במלחמה נגד החוק הזה. ויתכן כי לא תאמינו לחלק השני של דברי, אך לי מספיק שאני מאמין בהם; מספיק בהחלט כדי שאראה רשות וגם חובה לאמר אותם. אינני רואה את הדבר הזה רק כויכוח בין אופוזיציה וממשלה גרועה עם כוונות גרועות, אלא כמלחמה על נפש המדינה

הצעירה, אשר אורבות למפתן ביתה כל כך הרבה סכנות של ניוון אשר לא צריך להוסיף עליהן.

(היו"ר נ. ניר מוסר את הנהלת הישיבה לח. רובין)

י. בדר:

לסדר: רבותי; אני מאמער מאוד שמר ניר איננו, רציחי לאמר את דברי בנוכחותו, לסדר הישיבה ולסדר ניהול הישיבה. אני בקשתי לקיים את הויכוח הזה, ובקשתי רשות הדיבור. מה ניר לא שמע אותי. בכל זאת הצלחתי להיות השלישי ברשימה. דברו כבר ששה חברים, ואני עדין לא דברתי. שאלתי את מר ניר, לפני שיצא את הישיבה, מהו ענה זה, והוא ענה כי הוא רוצה לתח 1 בעד ר1 נגד. קודם כל אני מתנגד לדבר הזה, כי אי-אפשר לדעת מראש מי בעד ומי נגד. ושנית: אפילו בצורה כזאת, אינני מבין מדוע בר-יהודה, שאני מכבד אותו מאוד - בכל זאת מדוע הוא קבל רשות הדיבור לפני. עד היום היה לי רושם שהכל בסדר בניהול הישיבות. אך הפעם יש לי רושם כי קרה דבר מה, על כל פנים באופן אובייקטיבי, לא סובייקטיבי. ואני לא אסבול זאת. אין זה אומר שאני דורש את רשות הדיבור עכשיו, אני רק רוצה שרברים אלה יכנסו לפרוטוקול.

ת. רובין:

אני ממלא תפקיד של יו"ר טכני, הודות לממנוי של היו"ר הקבוע. אינני רואה את עצמי מוסמך לענות על השאלה. אני מבין כי זאת לא היתה הצעה לסדר כי אם מחאה ליו"ר. אמסור על כך למר ניר, והוא יענה. כפי שמר ניר הודיע לי אני חייב לתת רשות הדיבור למר בן-אשר.

ת. בנ-אשר:

הענין של חוקי חירום מעמיד את כל ענין החוקה של נו באור מיוחד, באור של גישוש, מפני שמציאותה של א"י יחידה במינה. המציאות הזאת של 10 ק"מ משני הצדדים ו-20 ק"מ בנגב, כפי שציין בריהודה, שזה כמעט כל א"י - היא בכל זאת מציאות לא רגילה. אנחנו נמצאים במצב שהמעבד ממצב שעת-חירום למצב מלחמה הוא כפשע. ובאופן אובייקטיבי, התחוקה האשראליה עומדת בפני בעיות, וכל אחד מאתנו כשליח-מתוקק עומד בפני הבעיה; כיצד להבטיח מכונה ממלכתית, משטר ממלכתי אשר מתאים למציאות הפוליטית, הצבאית וגם הכלכלית. למעשה נמצאת הארץ במצב של חירום ~~צבאי~~ מבחינה כלכלית: העליה של רבע מליון יהודים לשנה. הארץ עומדת בפני בעיות כלכליות די חמורות, ולחץ פוליטי. הארץ ביסודה נמצאת בתהליך רבולוציהני, גם מבחינה פוליטית עולמית, גם מבחינה צבאית וגם מבחינה כלכלית.

אנו יכולים לדון על חוק בלי קשר עם

הבעיות של מזוהרה ומרד והגנת הדמוקרטיה. עיקרו של החוק בעיני הוא להגנה מבחינה בטחונית. מבחינה חוקתית אנחנו מחפשים דרך, מגששים, איך למזג את הערבויות נגד שרירות ושמירת חירות היחיד חוק מציאות שעת-חירום.

משרד המשפטים עמוס מאוד - אינני מתכוון

הפעם לתת לו מחמאה - ולפעמים קורים כשלונות רציניים בחוק אשר מוגש לשולחן הכנסת. בחוק הזה, למרות שהממשלה ויחבה על סעיף, הענין של גירוש מן הארץ הוא לפסוס חמור מאוד מבחינה חינוכית. אני חניך האפולוגיה של סוקרטס, של אדם אשר לא רצה לעזוב את המולדת מתוך זיקת האזרחות אשר קשורה למולדת, ובחר במוח מאשר בבריחה. אני חושב כי זה אחד הדברים אשר עליו צריך לחנך את הנוער הארצישראלי. אני חושב כי אי-אפשר לגרש יהודי מהארץ, וגם אין מקום אשר מוכן לקבל יהודי - אנחנו

ועדת חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
ח. בן-אשר

רל.

יודעים זאת. אנחנו בעד זה שכל יהוסי יוכל להכנס ארצה.

ההנחה היסודית שלי היא בזה שבענין

זה אני בויכוח קודם כל עם חברי בקואליציה, ואח"כ עם חברי בתנועת הפועלים. אני בעד משטר חירום בארץ. יחד עם זאת אני אחפש כל מיני ערבויות. הזכרתי העמוקה היא כי הארץ נמצאת במצב חירום מכל הבחינות, וכדי שלא תהיה במצב של קטטרופה היא מוכרחה להקים מכונה תחוקתית אשר תוכל לעמוד בפני מצבים מפתיעים. המדינה צריכה להיות מוכנה כלפי

חוץ וכלפי פנים, למצבים חמורים מאוד. הבעיה היא איך לשלב מצב חירום והבטחת זכויות האדם; איך למצוא את שביל הזהב. וכאן הויכוח על שעת חירום, בעיקר עם חברי בקואליציה, הוא ויכוח בשטחים שונים. מבחינה תחוקתית יש שני שטחים המגבילים את זכויות האדם: במצב חירום וממצב שאזרח לובש מדים נהוון לשיפוט צבאי. הויכוח עם חלק מהקואליציה הוא

על גיוס חברות ונשים לאצ"א. ביחס למלחמת-מצוה - אין שאלה. אך את הנחתם היא שכעת ^{לני} מלחמה, והם מתנגדים. דבר זה עלול להתנקם בנו: אם בעוד שנה יהיה מה שהיה בגוש עציון, הבנות לא תהיינה מאומנות.

אני רואה את הבעיה של כוננות למלחמת מצוה ואת הויכוח על גיוס בנות ישראל, כבעיה מתמדת. אני חושב כי אילו היה לנו סנהדרין מודרני, לאחר הנסיון של השמדת יהודים, ולאחר שחסידי בלץ באו לארץ במאוחר, היו מרחיבים את המושג "מלחמת מצוה", לכל תקופת ייסוד המדינה.

שאלת הכוננות למלחמת מצוה פרמננטית, לא נפסקה. מתוך זה, הויכוח יהיה בכל השטחים הנובעים מתפיסת שעת-חירום או מלחמת מצוה, ע"י חלק מהקואליציה. אם יש ביטוי שאנו שלמים אותו: "אשרי אדם מפחד תמיד", הרי אני אומר: אשרי עם בלתי שאנן תמיד. העולם לא השלים עם קיום המדינה הזאת ורוצה לעקור ולהשמיד אותה. עוד לא גמרנו עם הענין הזה.

אחו הדבר לחברי במפלגת הפועלים המאוחדת,

ועדת חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
ת. בן-אשר

ר.ל.

אשר אצלם חידוד ההרגשה כלפי פנים הוא חידוד חמור מאוד. אני ראיתי איך נעשה ענין אלטלנה, הייתי בטטיבה 7, וקבלנו הוראה בשחים בלילה. כמו שהוצאה חטיבה 7 לכפר ויתקין, כך ודאי הוזזו גם חטיבות הפלמ"ח. אין להניח כי בשעות ספורות הכנסת יכולה להחכנס ולחקק חוק. מה שאומר בר-יהודה, שהממשלה תפעל בלי חוק - זה לא כל כך טוב. בלי חוק הממשלה לא צריכה לפעול. צריכה להיות מכוונה החוקתית אשר חאפשר לממשלה לפעול. צריך לתת לה ^{אין} ~~למשלה~~ ^{אין} אי-אמון אם ^{הממשלה} תפעל לא לפי חוק. אני גם חושב כי הממשלה צריכה למסור הודעה בכנסת על הפעלה המונית של החוק הזה. היו לנו שני תקדימים: רצח ברנדוט, ואלטלנה. זה היה כלפי פנים. אך יכולים להיות מצביי-הוץ שונים, ואי-אפשר להשאיר את הממשלה בלי סמכויות. אני מוכן לקבל כל הצעה חוק אשר מניחה שהארץ לא נכנסה למשטר של שלום בתיים האזרחיים הפנימיים. צריך להבטיח את כל הערבויות ולחפש דרך שלא תהיה שרירותית, לתת סמכויות גדולות לוועדת הבירור, להבטיח מנגנון ערעורים, להבטיח כי לא יעשו מן הענין הזה רוטינה משטרתית רגילה של "מ.צ.". כי בענין של מאסר אנשים ל-7 ימים, בלי צו, אפשר להניח כי יש לממשלה קצת חבונה, והיא לא תחיל לעצור המונים. (י. בדב: עוד חשב לפי החוק הזה). למרות החוקים אשר קיימים לא יושבים כל כך הרבה חברי לת"י ואצ"ל. לפי שעה אנתנו שומעים רק על שמונה עצורים לפי החוק הקיים. אני מוכן לקבל חוק אחר עם נסיון רציני לערבויות נגד שרירות.

אני מציע להעביר את החוק לוועדת משנה, ולקבל דוקא מהאופוזיציה הצעות, על יסוד החוק הזה אשר נותן סמכויות במצב חירום; להשקיע מהשבה איך להבטיח את היעילות והזריזות של ועדות הבירורים, ולחפש נוסחה אשר מבטיחה את הענין לגופו, מבחינת בטחונה של המדינה; ולעשות נסיון ראשון של חוקה עברית במציאותנו אשר נראה איך היא פועלת, וברשות הבית, להוריד את הממשלה במשך 24 שעות על שמוש לרעה בחוק הזה.

ועדה חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
ממשלת ישראל

ר.ל.

י. קליבנוב:

אני מרשה לעצמי להביע ביקורת על אופן הדיון בוועדה. הנאומים שמענו הבורק הם נאומים שהיו יפים ומתאימים מאוד למליאת הכנסת ולפרסום בעתונות ולא לדיון בוועדה. בוועדה אנחנו צריכים להיות יותר מעשיים ולחסוך זמננו.

אני חושב כי לא יכדל להיות ספק, ולא שמענו מפי אף אחד מהברי הוועדה, שהממשלה יכולה להחקיים בתנאים שלנו בלי איזה שהן זכויות מיוחדות וכוחות מיוחדים לשעת חירום. עדין לא שמענו את דעת אנשי סיעת חירות, אך אני חושב כי גם הם לא יוכלו להכחיש כי בדרך כלל צריכים להנתן כוחות מיוחדים למשטר משעת חירום. השאלה היא מה הם הכוחות אשר מותר לתת לממשלה, ומה היא בדרך כלל שעת חירום. בנידון זה אני צריך להגיד כי אני מצטער מאוד: החוק אשר הוגש לנו הרא לדעתי לא טוב מתחילתו ועד סופו. עלינו לקבוע לעצמנו מה זאת שעת חירום. אין כל ספק כי בנידון זה ישנן סמכויות שונות בשלבים שונים. אי-אפשר להשוות את המצב של השנה למצב של שנה שעברה. משום כך אי-אפשר להגיד כי הכוחות אשר היו לממשלה או אשר היו צריכים להיות בידי הממשלה בשנה שעברה, צריכים להנתן לממשלה בלי כל הגבלה גם בשנה הזאת. לפיכך נדמה לי כי יש לבנות את החוק קודם כל על הגדרות של מצבים שונים, מצבי-מזיהות או מצבי-סכנה מיוחדים אשר צריכים להיות במדינה. הממשלה ומשרד המשפטים צריכים היו לחשוב על כך במקום ההגדרה הכללית של שעת חירום. כבר הזכיר שר המשפטים כי יש שנים-שלושה מצבים אשר לפי אופיים הם מצבי חירום, אך הם נבדלים אחד מהשני במובן החריפות והכוח הדרוש לממשלה בכל אחד מן המצבים האלה. ברגע זה אינני מוכן לתת הצעה. אני חושב כי ההצעות צריכות להנתן בדרך כלל ע"י משרד

רל.

המשפטים ולא ע"י הועדה. מנסיוני אני יודע כי באותו משטר אשר בו גלתן אשר היה משטר אוטוקרטי עד מאוד, היו שלושה מצבי חירום: מצב מיוחד, מצב מלחמה ומצב מצור. אי-אפשר להשוות את מצבנו למצב שהיה בימי שלטון הצר ברוסיה. הרעיון של שלוש דרגות של מצבי חירום הוא רעיון נכון לדעתי. ברוסיה הקושי היה רק בזה שהמשטר היה בידי ממשלה אוטוקרטית אשר לא ייצגה את העם. אך כשם שהמשפט הרומי בעיקרו היה משפט פרוגרסיבי ומודרני, כך אפשר להגיד כי הרעיון הזה של חלוקת מצב החירום לשלושה מצבים הוא רעיון נכון. לא אגיד כי אצלנו צריכות להיות שלוש דרגות, כי במשטר רגיל אין אנו עלולים לעמוד במצב של מצור. אך אני מתאר לעצמי כי גם אצלנו אפשר לחלק את מצב החירום לשתי דרגות: משטר חירום מיוחד ומשטר של מלחמה. ולפי חלוקה כזאת יש להבדיל בין הסמכויות הניתנות לממשלה בכל אחד מהמצבים האלה. במשטר של חירום הסמכויות הניתנות לממשלה צריכות להיות מוגבלות עד מאוד. הן צריכות להתבטא בעיקר בטמפו אחר ובפרוצדורה מהירה יותר וששומה יותר, במניעת עבירות, פשעים, ולשם ביצוע מעצרים ומאסרים. במצב השני, שהוא הרבה יותר חריף ומסוכן למדינה, מצב מלחמה, היקף הכוחות שניתנים לממשלה צריך להיות יותר גדול. אני מסכים עם ד"ר ורהפטיג כי צריך לקבוע שהחוק יכנס לחוקפו ואפשר להפעילו ע"י הכנסת בדרך כלל, במקרים יוצאים מן הכלל, כשאי-אפשר לאסוף את הכנסת, אפשר ליצור מן קונוונט של סניורי, ועדה מיוחדת אשר מייצגת את כל הסיעות (אולי יכולה להיות ועדת הכנסת או ועדה אחרת), אשר יחד עם נשיאות הכנסת יכולה לקבל אישור להפעלה צבאית החוק או חלקים ממנו, במקרה של חירוף יוצאת מן הכלל. בדרך כלל אני חושב כי אפשר לקבל את החוק בפרינציפ, כי הוא דרוש למדינה, ובלעדו לא יוכל לקיים את עצמו במדינתנו כל משטר.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
20.7.49
חוק הגנה ובטחון
י.קליבנוב

ר.ל.

אני הושב כי אין אנחנו צריכים
לשכנע אחד את השני. אין כל צורך לנאום בשביל הפרוטוקול של הועדה.
כדי למנוע בזבוז זמן, אני מציע - עם כל הפגיעה שדבר זה עלול לפגוע
בפרסטיג'ה של משרד המשפטים - כי משרד המשפטים יקבל לידי את החוק,
ויביא אותו מעובד מחדש, ואז עבודתנו תהיה פוריה. אם נדון על החוק
כפי שהוא, לפי סעיפיו, יהיה זה איבוד זמן. (א. חברי: ההצעה אינה
חוקית, כי הכנסת אשרה את החוק ביסודותיו והעבירה אותו לוועדה).

היו"ר נ. ניר:

לדברי חבר הכנסת קליבנוב: בכנסת
היה דיון וההצעה להחזיר את החוק
לממשלה לא נחקבלה. אתם יודעים כי דעתי הפרטית הייתה כי צריך להחזיר
את החוק לממשלה. כרגע אני ב"כ הכנסת ואינני יכול אצא להצביע נגד
החלטה של הכנסת. אם הועדה לא תרצה לטפל בחוק, אודיע בכנסת כי
תאצא הועדה לא תרצה לטפל בו, ואז הכנסת תבחר אולי בוועדה אחרת.
(י. בר-יהודה: אני לא מסכים לכך). אם אתם רוצים לדון בשאלה זאת,
נדון עליה כשאלה קונסטיטוציונאלית.

למחאת ד"ר בדר: חשבתי לנכון לתת

את רשות הסובר לאחד שמתנגד לחוק ואחד בעד החוק. לא היתה כאן
כל כוונה רעה נגד מישהו.

הישיבה נסתיימה ב-11.10.